

JACEK FISIAK (1936–2019)

Jacek Izidor Fisiak urodził się 10 maja 1936 roku w Konstancynie Łódzkim. Z początku chciał studiować prawo. Szczęśliwie dla anglistyki światowej marzenia tego nie zrealizował. Zawsze był szybszy i lepszy od swych rówieśników: studia na Uniwersytecie Warszawskim ukończył semestr wcześniej, pracę doktorską na Uniwersytecie Łódzkim obronił w wieku 26 lat, a habilitował się na UAM zaledwie 2 lata później.

W 1965 roku dr hab. Jacek Fisiak przeniósł się z Łodzi do Poznania, by objąć stanowisko najpierw kierownika Zakładu Języka Angielskiego, a w 1969 roku dyrektora Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, którym pozostał aż do roku 2005. Rozpoczął kierowanie jednostką, której tradycja sięgała 1903 roku. Jednak dopiero 40-letnie kierowanie Instytutem przez Profesora Fisiaka uplasowało poznańską anglistykę w czołówce tego rodzaju jednostek w Polsce i na świecie. Połączenie naukowej pasji i wizjonerstwa z silną ręką i talentem menedżerskim szybko dało znakomite rezultaty: IFA rósł, powiększając swój potencjał badawczy i dydaktyczny, kształcąc coraz większą liczbę studentów, rozszerzając swoją strukturę, podejmując szeroką współpracę zagraniczną, organizując znaczące międzynarodowe konferencje, wydając własne, liczące się w świecie czasopisma, kształcąc absolwentów o wysokiej renomie, zatrudniając pracowników dających Instytutowi rozpoznawalność w świecie nauki oraz zapewniających znakomitą dydaktykę. Profesor Jacek Fisiak stał się Ojcem IFA, a my – jego dziećmi.

Sukces Profesora opierał się na kilku ważnych fundamentach.

Po pierwsze, sam był znakomitym naukowcem o szerokiej rozpoznawalności w świecie – dziś zmierzylibyśmy to m.in. indeksem Hirscha = 27 (według Google Scholar), niebywale wysokim wśród nauk humanistycznych i społecznych. W 1961 roku Profesor Fisiak zapoczątkował jeden ze swoich ulubionych tematów

badawczych, kwestię historii zapożyczeń angielskich w języku polskim (*Depluralizacja niektórych rzeczowników zapożyczonych z języka angielskiego*, 1961). Artykuł dał początek całej serii publikacji na ten temat.

Kolejną przełomową publikacją Profesora była książka *Morphemic structure of Chaucer's English* (1965), w której na grunt polski wprowadzona została metodologia badawcza amerykańskiego strukturalizmu, a sama książka, oraz oparta na niej i wielokrotnie wznawiana *A short grammar of Middle English* (1968), przez całe dziesięciolecie służyła jako klasyczny podręcznik akademicki języka średnioangielskiego. Również wybory tekstów średnioangielskich i kolejne publikacje o charakterze przeglądowym (na przykład *An outline history of the English language*, 1993) stanowiły źródło wiedzy o historii języka angielskiego dla pokoleń polskich studentów. Podobnie pionierską rolę, tym razem wobec składni transformacyjno-generatywnej, odegrał artykuł *Transformacyjna składnia historyczna języka angielskiego* (1970).

Kolejnymi nurtami badań Profesora były zagadnienia gramatyki porównawczej polsko-angielskiej, której był prekursorem na gruncie polskim jako wieloletni kierownik Polish-English Contrastive Project (1971–1998), dialektologia historyczna języka angielskiego, a także leksykografia polsko-angielska – jako redaktor lub współredaktor brał udział w przygotowaniu całej gamy mono- i bilingwalnych słowników języka angielskiego (np. *English dictionary for speakers of Polish* (1990), *Collins – Słownik angielsko-polski, polsko-angielski* (1997), *Longman – Podręczny słownik angielsko-polski, polsko-angielski* (1999) i wiele innych). Językoznawcy historyczni zawdzięczają mu redagowane przez niego zbiory artykułów poświęcone różnym aspektom historii języka i publikowane w wydawnictwie Mouton de Gruyter (np. *Historical linguistics and philology*, 1990, *Medieval dialectology*, 1995, czy *Typology and linguistic reconstruction*, 1997) oraz serie wydawnicze w wydawnictwie Peter Lang Verlag, gdzie swoje prace publikowało wielu polskich anglistów.

Profesor Fisiak był jednym z pierwszych polskich stypendystów Fulbrighta w latach 1963–64. Wygłosił ponad 150 wykładów gościnnych na 5 kontynentach oraz ponad 60 referatów konferencyjnych; zorganizował ponad 50 międzynarodowych konferencji. Był redaktorem naczelnym czasopism „*Studia Anglica Posnaniensia*”, „*Papers and Studies in Contrastive Linguistics*”, „*Folia Linguistica Europaea*” oraz członkiem komitetów redakcyjnych kilkunastu innych polskich i zagranicznych czasopism, redaktorem kilku serii wydawniczych.

Jego dorobek i działalność naukową doceniły liczne akademie nauk: został członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk oraz członkiem siedmiu zagranicznych akademii nauk: Fińskiej Akademii Nauk, Academia Europaea (Londyn), Norweskiej Akademii Nauk, Medieval Academy of America, Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury (Paryż), New York Academy of Sciences oraz Agder Vitenskapsakademi (Kristiansand, Norwegia).

Profesor Fisiak był aktywnym członkiem ponad 40 towarzystw i organizacji językoznawczych, jak i innych, oraz prezesem, przewodniczącym lub prezydentem wielu z nich, np. Societas Linguistica Europaea, Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, Międzynarodowego Towarzystwa Językoznawstwa Historycznego, Towarzystwa Polsko-Brytyjskiego, Polskiego Stowarzyszenia Stypendystów Fulbrighta, International Association of University Professors of English czy Klubu Rotariańskiego. W uznaniu zasług został honorowym członkiem Linguistic Society of America, Societas Linguistica Europaea, Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego oraz Japan Medieval Society. Został doktorem *honoris causa* uniwersytetów w Jyväskylä i Opolu.

Po drugie, był wspianiałym nauczycielem i wykrywaczem talentów. Wspierał bezinteresownie studentów i młodych badaczy, bez śladu zawiści czy obawy, że przegonią mistrza. Po prostu wiedział, jak być Mistrzem. Dzięki temu stworzył zespół ludzi wspólnie dążących do jednego celu – zbudowania jednostki, gdzie badania i dydaktyka stoją na najwyższym światowym poziomie i z którą członkowie zespołu chcą się identyfikować. To moim zdaniem największa wartość zaszczerpiona nam przez Profesora. Jego charyzma przyciągała: wypromował 61 doktorów, wielu z nich jest tu dzisiaj, a mój numer to 44...

Po trzecie, był genialnym organizatorem nauki i menedżerem. Był zdyscyplinowany i wymagał dyscypliny – bezdyskusyjnie i bezwarunkowo. Sama byłam studentką, magistrantką, doktorantką i przez długie lata zastępczynią Profesora, wiem, jak potrafił grzmieć... Ale przede wszystkim mądrze kierował naszymi karierami akademickimi, wspierając na każdym kroku, pisząc niezliczone opinie, rekomendując do akademii i organizacji, wskazując ważne konferencje i wydawnictwa, dyskutując na tematy naukowe, dalekowzrocznie sugerując kierunki badań. Wymagał ogromu pracy, nie zważał na świt, weekend czy wakacje. Obowiązkowe zebrania naukowe odbywały się w piątki wieczorem. Od siebie wymagał tego samego. Dlatego był w stanie w życiu zrobić tak wiele. Był Rektorem naszego Uniwersytetu w trudnych czasach przekształceń ustrojowych. Został Ministrem

Edukacji Narodowej i przez rok zdążył przyczynić się do informatyzacji szkolnictwa oraz do przekształceń polskiego systemu kształcenia nauczycieli języków. Niestrudzenie wspierała studia anglistyczne w Polsce.

W latach 2007–2019 był członkiem Rady Naukowej Biblioteki Kórnickiej PAN.

Po czwarte, dał się lubić! Profesor Fisiak był erudytą, który bez problemu mógł przemawiać w kilku językach (był też *notabene* członkiem Rady Języka Polskiego), był człowiekiem nadzwyczaj towarzyskim i dowcipnym. Nuda go nie dotykała. Jak każda osoba wznosząca się ponad przeciętność, bywał kontrowersyjny. Zawsze zarządzał, wydawał polecenia, jednak potrafił też słuchać, i dość szybko mu się wybaczało. Okazywał wielką życzliwość i pomoc przyjaciołom.

Profesor Jacek Fisiak był człowiekiem wyjątkowym. Wyrazami uznania dla Jego wielkości były liczne i ważne odznaczenia, którymi go uhonorowano. Został odznaczony Wielkim Krzyżem Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Oficerskim Orderu Imperium Brytyjskiego, Krzyżem Komandorskim Orderu Lwa Finlandii, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Królestwa Norwegii, Krzyżem Oficerskim Palmes Académiques, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Swoją tytaniczną pracą i dzięki silnej osobowości Profesor Fisiak przygotował podwaliny do przekształcenia Instytutu Filologii Angielskiej w Wydział Anglistyki. Zawsze będę dumna, że mogłam przejąć i rozwijać to wielkie dzieło. Jestem wdzięczna Profesorowi za odegranie roli przewodnika w mojej pracy akademickiej.

Profesor Jacek Fisiak znał odpowiedzi na wiele pytań nie tylko ze względu na wysoką inteligencję, fenomenalną wręcz pamięć i szeroką wiedzę, ale również dlatego, że obdarzony był tą niezwykłą intuicją, której brak wymaga studiowania podręczników protokołu dyplomatycznego czy *savoir vivre*, a która bywa też określana jako „klasa”. Tak, Profesor miał klasę. Czy to cecha wrodzona? Być może, ponieważ Jacek Fisiak urodził się w czepku. I w Jego przypadku „w czepku urodzony” zadziało.

My, pracownicy i wychowankowie Profesora, zachowamy go we wdzięcznej pamięci.

Katarzyna Dziubalska-Kołaczyk